

# Dant i l'islam

Un dels objectius del terrorisme islàmic és el sepulcre de Dant. No els agrada el tractament que el poeta florentí va donar a Mahoma a la 'Divina Comèdia'. No deuen saber, però, que Dant valorava molts intel·lectuals àrabs i que s'han trobat sorprenents similituds entre la 'Divina Comèdia' i algunes de les llegendes musulmanes més populars.

Reportatge d'Àstrid Bierge

**L'**Estat Islàmic ha amenaçat darrerament d'atacar diversos símbols del món occidental. Al març van dir que farien volar la Casa Blanca, el Big Ben i la torre Eiffel. Fa uns dies el grup islamista publicava a Twitter una fotografia amb l'estàtua de la Llibertat decapitada i la ciutat de Nova York en flames. Ara li ha tocat a Dant Alighieri. Segons va anunciar el diari italià *Il Giornale*, un dels objectius del grup islamista és la tomba del poeta florentí, que és al centre de Ravenna. L'autor de la *Divina Comèdia*, un dels grans pilars de la literatura cristiana, no ha caigut mai gaire simpàtic a una gran part del món musulmà pel tractament que rep Mahoma a la seva obra mestra.

Ja el 2002, la policia italiana va frustrar un atac d'Al-Qaida contra la basílica de Sant Petroni de Bolonya, on hi ha un fresc de Giovanni de Mòdena en el qual apareix Mahoma despullat i entre altres condemnats mentre és devorat per dimonis. És una escena que s'inspira en l'*Infern* de Dant i, segons *Il Giornale*, aquest fresc torna a estar en el punt de mira dels islamistes.

La *Divina Comèdia* també desagradava a molts musulmans moderats. La Unió de Musulmans d'Itàlia, per exemple, sempre ha demanat que el fresc de la ba-

sílica bolonyesa sigui ocultat en considerar-lo "blasfem i obscè", ja que els musulmans s'oposen a la representació del seu profeta en imatges. L'obra de Dant fins i tot desperta algunes animadversions fora del món musulmà. Per exemple, l'organització Gherush92, una organització italiana de drets humans que treballa com a consultora del Consell Econòmic i Social de l'ONU, va demanar l'any 2002 que la *Divina Comèdia* fos retirada dels plans d'estudis pel seu contingut "racista, islamofòbic i antisemita".

## Musulmans a la 'Comèdia'

El primer que cal dir és que, a l'infern de la *Divina Comèdia*, la majoria de personatges que estan condemnats a patir eternament penes dantesques són cristians. Papes, cardenals, reis i aristòcrates són castigats de les maneres més cruels per la ploma del geni florentí. És veritat que entre els condemnats també apareix Mahoma, però segons ens explica Joan Francesc Mira, expert en la *Divina Comèdia* i traductor de l'obra al català, no és que Dant tingués una aversió especial pel profeta musulmà. Senzillament, "no deixa canya dreta". Allà, hi rep tothom.

Mahoma apareix a la novena fossa del vuitè cercle de l'infern, és a dir, en una zona molt profunda de l'embut, ben a

prop del centre de la terra i per tant de Llucifer. En el vuitè cercle sofreixen els fraudulents, i concretament en la novena fossa hi ha els sembradors d'escàndol i de cisma. I és que Dant, d'acord amb la visió de la seva època, considerava l'islam com una branca herètica del cristianisme. En el llibre "Dant i l'islam", Jan Ziolkowsk, professor de llatí medieval a Harvard, escriu: "La visió del món de Dant era tan cristianocèntrica que considerava que les dues altres religions monoteistes que coneixia, el judaisme i l'islam, eren manifestacions frustrades o mal executades del cristianisme". Des d'aquest punt de vista, diu Ziolkowsk, Mahoma no era un intrús hostil sinó un membre intern del pecat del qual era haver trencat l'harmonia d'una religió que prèviament havia estat unificada.

Com que a l'infern de Dant els condemnats pateixen penes que es corresponen amb el seu pecat, a la fossa dels cismàtics un dimoni divideix els cossos dels pecadors amb una espasa per castigar-los per la divisió que van crear quan eren vius. Així, el poeta i el seu guia, Virgili, troben Mahoma partit pràcticament en dos: "Una bóta que ha perdut una dogma no s'obre tant com jo en vaig veure un obert des del mentó fins al forat del pet. Duia els budells penjant entre les cames



El quadre *Dant i el seu poema*, pintat per Domenico di Michelino el 1465, es troba a la catedral de Santa Maria del Fiore, a Florència.

i mostrava els pulmons i el fastigós sac que transforma en merda el que engolim. Mentre jo el contemplava amb atenció em mirà i amb les mans s'obria el pit, dient-me: 'Ara mira com m'esqueixe! Mira com d'esguerrat està Mahoma!'. Davant de Mahoma camina Alí, gendre del profeta. "Amb un tall del mentó fins al tupe", Dant sembla castigar-lo per haver dividit l'islam entre el xiisme i el sunnisme.

Curiosament, a la fossa dels cismàtics també apareix Bertran de Born, un soldat i trobador occità. Carrega el seu cap amputat com si fos una llanterna com a càstig per haver sembrat la discòrdia, segons Dant, entre Enric II i el seu fill.

A banda de Mahoma i Alí, a la *Divina Comèdia* surten tres musulmans més: Avicena i Averrois, ambdós filòsofs i metges, i Saladí, sultà d'Egipte i Sí-

ria. Tots tres es troben al primer cercle de l'infern, és a dir, als llimbs, que és el lloc dels virtuoses no batejats o nascuts abans de Crist. El seu càstig no és físic sinó espiritual, ja que busquen poder veure Déu en va. Dant, doncs, col·loca aquests tres personatges musulmans al costat d'una tirallonga de personatges greco-romans que ell admirava enormement. Segons explica Ziolkowsk, Dant va arribar a ser acusat d'averroista sis anys després de la seva mort. I de fet, al cel de la *Divina Comèdia* hi ha Siger de Brabant, un fervent seguidor de les doctrines d'Averrois.

Dant coneixia l'obra i el pensament dels intel·lectuals àrabs, es creu que gràcies a les nombroses traduccions al llatí i al castellà que Alfons X el Savi va encarregar. Fins i tot, molts estudiosos creuen

que la *Divina Comèdia* està inspirada en relats de la literatura musulmana.

### La inspiració musulmana del Dant

L'any 1919, l'arabista espanyol Miguel Asín Palacios publicava un llibre que, en aquella època, era tremendament valent i heterodox. A *La escatologia musulmana en la Divina Comedia* –entenen el terme *escatologia* no com l'estudi dels excrements sinó com les doctrines religioses que tracten la vida després de la mort– l'erudit defensa la influència que van tenir els relats escatològics del món àrab en Dant analitzant sobretot les similituds entre algunes d'aquestes obres i la *Divina Comèdia*.

Palacios va mostrar les múltiples relacions existents, respecte al fons i fins i →

# El Temps

**Nova**  
maqueta

**Nous**  
opinants

**Nou**  
format

**Nou**  
Temps



## Ja al teu quiosc

Per fer-te  
subscriptor entra a  
[www.eltamps.cat](http://www.eltamps.cat)  
escriu-nos a  
[subscripcions@  
eltamps.cat](mailto:subscripcions@eltamps.cat)  
o telefona al  
**902131025.**

Us atendrem de  
9.00 a 14.00 hores

MÓN ◉ LA 'DIVINA COMÈDIA'



La tomba del Dant, a Ravenna, és un dels objectius de l'Estat Islàmic

→ tot la forma, entre l'obra mestra de Dant i dos llibres àrabs escrits uns vuitanta anys abans: *El Llibre del viatge nocturn* i *Revelacions de la Meca*. En aquests llibres es relata un viatge de Mahoma a les regions infernals (*isrà*) i després l'ascensió a diversos paradisos o esferes celestials (*miràj*). Són molts els paral·lelismes que destaca Palacios entre aquestes obres i la *Divina Comèdia*.

En una adaptació de la llegenda musulmana, explica l'erudit, un llop i un lleó tallen el pas al profeta, així com la pantera, el lleó i la lloba fan retrocedir el poeta florentí. Si a la *Divina Comèdia* Virgili és enviat a Dant, Mahoma té de guia Gabriel per satisfer la seva curiositat. A més, al final, tots dos guies són substituïts. Beatriu guia Dant en les últimes etapes i Mahoma, abandonat per Gabriel, segueix una garlanda lluminosa. En ambdós relats, diu Palacios, "l'infern és anunciat per senyals idèntics: tumult violent i confús i ràfegues de foc". A més, l'arquitectura de l'infern dantesco és "calcada" de la del musulmà. Tots dos són una immensa estructura amb forma d'embut formada per una sèrie de pisos circulars que descendeixen fins al fons de la Terra. Cadascun conté una categoria de pecadors, amb culpes i penes que s'agreugen a mesura que es va descendant. A més, ambdós inferns estan situats sota la ciutat de Jerusalem.

Quan Dant surt de l'infern, se sotmet a una triple ablució per purificar-

se i poder elevar-se fins al paradís. A la llegenda musulmana, les ànimes que volen entrar al cel se sotmeten també a una triple ablució, i són submergides successivament en els tres rius que corren pel jardí d'Abraham. L'arquitectura de les esferes celestials a través de les quals s'ascendeix, explica Palacios, és també "idèntica" en els dos relats. En els nou cels les ànimes estan organitzades segons els seus mèrits i finalment s'ajunten totes a l'última esfera, l'empiri.

L'apoteosi final de les dues ascensions també és la mateixa: "Els dos pelegrins, elevats fins a la presència de Déu, ens descriuen Déu com un focus de llum intensa, envoltat de nou cercles concèntrics formats per fileres tancades d'innombrables esperits angèlics que emeten rajos lluminosos; una de les fileres circulars més properes al focus és la dels querubins; cada cercle envoltat el cercle immediatament inferior, i els nou giren sense treva al voltant del centre diví".

És irònic que Dant, que condemna Mahoma obrint-lo de bat a bat, escrivís el relat del seu pelegrinatge cap al cel inspirant-se en el viatge del profeta que contempen les llegendes àrabs i esmentat a l'Alcorà. També és irònic que ara els islamistes sentin animadversió per una obra mestra que s'emmiralla en la literatura musulmana, i que siguin incaapaços de jutjar les ofenses a Mahoma dins del context de la societat medieval. ●